

Demografie v Česku a na Slovensku v průběhu (čtvrt)století

Ve dnech 23.–25. května 2018 uspořádala Česká demografická společnost ve spolupráci s Fakultou regionálního rozvoje a mezinárodních studií Mendelovy univerzity v Brně, Českým statistickým úřadem a Slovenskou štatistickou a demografickou spoločnosťou XLVIII. konferenci ke stému výročí založení společného státu Čechů a Slováků. Konference s názvem „*Demografie v Česku a na Slovensku v průběhu (čtvrt)století*“ byla věnována demografickému výzkumu a populačnímu vývoji na území Česka a Slovenska od vzniku Československa do současnosti. Konference se konala v prostorách Fakulty regionálního rozvoje a mezinárodních studií Mendelovy univerzity v Brně.

Konferenci zahájily Jitka Langhamrová, předsedkyně České demografické společnosti, společně s Ivetou Stankovičovou, předsedkyní Slovenské štatistické a demografické spoločnosti. Za Český statistický úřad přivítal účastníky konference místopředseda Jaroslav Sixta. Za fakultu regionálního rozvoje a mezinárodních studií popřál konferenci úspěch také děkan fakulty Jiří Schneider.

Konference byla zahájena zvanou přednáškou Kryštofa Zemana „*Analýza plodnosti v Česku a na Slovensku za použití databází HDF, HFC a CFE*“. Následoval blok přednášek věnovaný nízké plodnosti, diferenční plodnosti a jednodětnosti. První den přednášek byl zakončen workshopem, který byl věnován open datům a za Český statistický úřad vystoupil Eduard Durník.

První den konference byl ukončen společnou návštěvou vily Tugendhat.

Druhý den konference pokračovala jednání v blocích, které byly věnovány tvorbě demografických statistik, populačnímu cenzu 2021, obecné demografii, historii demografie v Česku i na Slovensku, naději dožití, problematice disability, zdraví obyvatel, problematice stárnutí a řadě dalších témat.

Druhý konferenční den byly dvě zvané přednášky. První s názvem „*Evropská střední cesta? Dlouhodobé sblížení reprodukčního a rodinného chování v Česku a v Rakousku*“, kterou přednesl Tomáš Sobotka. Druhá s názvem „*Výskyt, příčiny a prevence nádorových*

onemocnění v mezinárodním kontextu“ přednesená Ivanou Kulhánovou.

Druhý den konference byl zakončen exkurzí do přílehlé Botanické zahrady a arboreta Mendelovy univerzity v Brně a společenským večerem spojeným s ochutnávkou vín z Akademické vinotéky. Významným hostem druhého dne konference byl také předseda Českého statistického úřadu Marek Rojíček.

Třetím dnem pokračovala konference opět řadou přednášek, tentokrát se zaměřením na problematiku zaměstnanosti, na stárnoucí trh práce apod. Příspěvky se také zabývaly problematikou migrace, integračním procesem EU a sociální konvergenčí, charitativními službami v Česku, demografií a geodemografií.

Po celou dobu konání konference se konaly workshopy, které byly určeny i pro zájemce z řad veřejnosti. Posterová výstava, kterou připravili kolegové z Českého statistického úřadu, představila „*Příběh statistiky*“ a „*Historii sčítání lidu*“.

Během tří dnů se na konferenci sešla řada odborníků nejenom z České republiky a Slovenska, ale také čeští kolegové, kteří pracují dlouhodobě v zahraničí a patří k významným demografům.

Konference byla podpořena Českým statistickým úřadem, Radou vědeckých společností Akademie věd, Českou demografickou společností. Na její organizaci se podíleli nejenom členové České demografické společnosti s podporou ČSÚ, ale také kolegové z Fakulty regionálního rozvoje a mezinárodních studií Mendelovy univerzity v Brně. Výstupy z konference lze nalézt na stránkách České demografické společnosti.

Podrobný program konference je na stránkách <https://bit.ly/2CnBvtg>.

Příspěvky z konference a posterové sekce jsou na <https://bit.ly/2soBfT4>. Bohatá je také fotodokumentace z konference dostupná na <https://bit.ly/2wG8XWr>.

Konferenci se dostalo také pozornosti v médiích, výstupy na <https://bit.ly/2Q1xugL>.

Jitka Langhamrová

Slavnostní troj-konference k padesátému výročí založení Slovenské statistické a demografické společnosti

Ve dnech 18. až 20. června 2018 se na Slovensku pod záštitou prezidenta Slovenské republiky Andreje Kisky konala slavnostní troj-konference k 50. výročí založení Slovenské statistické a demografické společnosti (SŠDS). Místem konání byla Papiernička u obce Častá, účelové zařízení Kanceláře Národní rady Slovenské republiky. Konferenci zahájila předsedkyně SŠDS Iveta Stankovičová spolu s místopředsedkyní České statistické společnosti Hanou Řezankovou a předsedkyní České demografické společnosti Jitkou Langhamrovou. První příspěvek s informacemi o Bratislavském samosprávném kraji přednesla Silvia Szabová, ředitelka pracoviště Statistického úřadu Slovenské republiky (ŠÚ SR) v Bratislavě. Následovaly historicky zaměřené příspěvky, s nimiž vystoupili Prokop Závodský z Vysoké školy ekonomické v Praze (Meziválečná Československá statistická společnost), Peter Mach (História SŠDS – 50 rokov od vzniku Spoločnosti), místopředseda ŠÚ SR František Bernadič (25 rokov samostatnej štátnej štatistiky v SR) a Branislav Bleha z Univerzity Komenského v Bratislavě (Slovenská demografia po roku 1993). V závěru úvodní části byli vyznamenáni zasloužilí členové SŠDS. Druhá část prvního dne konference byla zaměřena na výuku statistiky a demografie. Tomáš Želinský z Technické univerzity v Košicích informoval o průzkumu postojů studentů ke statistice, Iveta Stankovičová z Univerzity Komenského vystoupila s příspěvkem, který se dotýkal současných problémů s výukou statistiky, potřeby analýzy rozsáhlých souborů dat a významu datové vědy. Následovala panelová diskuse o výuce statistiky a demografie ve Slovenské republice a České republice, kterou zahájily Hana Řezanková a Jitka Langhamrová, obě z Vysoké školy ekonomické v Praze. Na program dalších dvou dnů byly zařazeny konference Pohledy na ekonomiku Slovenska a FERNSTAT 2018 (Finance, ekonomie a statistika).

Příspěvky ze slavnostní konference budou publikovány v samostatném sborníku, který bude dostupný

on-line na webové stránce Slovenské statistické a demografické společnosti (<http://www.ssd.sk/sk/>).

Druhý den pokračovala troj-konference osmnáctým ročníkem konference Pohledy na ekonomiku Slovenska, která probíhala pod záštitou předsedy ŠÚ SR Alexandra Balleka. Poprvé se tato konference konala mimo Bratislavu a v pozdějším termínu, než bylo obvyklé. Konference byla připravena SŠDS ve spolupráci s ŠÚ SR, Ekonomickým ústavem SAV a Historickým ústavem SAV. Téma konference bylo „100 rokov od vzniku spoločného štátu Čechov a Slovákov a 25 rokov samostatnej Slovenskej republiky a štatistiky“.

Sborník příspěvků lze nalézt v archivu sborníků SŠDS na <https://bit.ly/2Ng3ajM>.

Třetí den troj-konference patřil jedenáctému ročníku konference FERNSTAT. Tato konference byla uspořádána SŠDS ve spolupráci s Ekonomickou fakultou Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Název konference je zkratkou slov: finance – ekonomika – riadenie – názory – štatistika. Příspěvky z konference budou publikovány v samostatném sborníku.

Slavnostní troj-konference probíhala ve velmi přátelském duchu, bohatá diskuze k daným tématům byla obohacena pro účastníky a přinesla řadu podnětů pro další činnost SŠDS. Oceněna zde byla také tradiční spolupráce mezi SŠDS a Českou statistickou společností a Českou demografickou společností.

Tak jako obvykle byla konference výborně organizována. Za to patří dík především organizačnímu týmu pod vedením předsedkyně SŠDS Ivety Stankovičové. A také programovým a organizačním výborům všech tří konferencí. Podrobnější informace o troj-konferenci jsou na <https://bit.ly/2NdAdoQ>.

Jitka Langhamrová a Hana Řezanková

Tomáš Kučera vstoupil do sedmé dekády svého života

RNDr. Tomáš Kučera, CSc. se narodil 19. července 1958 v Liberci, kde také absolvoval středoškolná studia na místním gymnáziu. Po maturitě v roce 1977 začal studovat odbornou geografii na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Přestože původně uvažoval o kartografickém zaměření, rozhodl se pod vlivem svých učitelů, profesorů Z. Pavlíka a M. Hampla, pokračovat po dvouletém společném základu v oboru ekonomická a regionální geografie, kde významnou složkou studia byla i demografie. Téma jeho diplomové práce – Zahnutí migrace do demografických modelů – bylo odrazem rozvíjejícího se zájmu Tomáše Kučery o tento obor. Promován byl v roce 1982

a ve stejném roce mu byl udělen titul RNDr. Ještě před základní vojenskou službou absolvoval na mateřské katedře ekonomické a regionální geografie tříměsíční stáž spojenou se studijním pobytem ve Statistickém ústavu Kodaňské univerzity u významného dánského demografa profesora P. C. Matthiessena. Po roční službě u 8. tankového pluku v Jihlavě absolvoval v letech 1983–1986 interní vědeckou aspiranturu v Geografickém ústavu ČSAV v Brně. V jejím rámci v roce 1985 strávil tři měsíce v Ekonomickém ústavu Sibiřského oddělení AV SSSR v Novosibirsku, kde se v sociologickém oddělení vedené akademičkou T. Zaslavskou účastnil prací na společném projektu akademických ústavů věnovaném modelování migrace. Na počátku akademického roku 1986/1987 se vrátil na Albertov, na katedru sociální a ekonomické geografie, tentokrát na místo odborného asistenta. Pracoval zde v oddělení demografie a geodemografie pod vedením prof. Z. Pavlíka. Přestože se T. Kučera zabýval metodologickými otázkami prognózování prakticky od počátku studia demografie, rozhodující pro jeho hlavní odbornou orientaci byl studijní pobyt v Nizozemském interdisciplinárním demografickém ústavu v roce 1987

na pozvání prof. D. van de Kaa, kde v té době působili dva přední evropské demografové-prognostici prof. F. Willekens a N. Keilman.

V závěru 80. let, ještě před založením demografické katedry, měl možnost podílet se na přípravě prvních bakalářských a magisterských studijních programů demografie v Česku. V roce 1990 pak Tomáš Kučera přešel na nově vytvořenou katedru demografie a geodemografie založenou prof. Z. Pavlíkem a začal se podílet na výuce demografických předmětů. V letech 1998–1999, po odstoupení zakladatele a prvního vedoucího katedry, byl pověřen vedením tohoto pracoviště. V roce 2017 byl jmenován vedoucím katedry. Jeho fakultní

pedagogická činnost je zaměřena zejména na problematiku populačního prognózování a aplikovanou a regionální demografie. Na katedře dlouhodobě zajišťuje přednášky pro zahraniční studenty a účastní se také výuky v rámci Univerzity třetího věku. Byl a je školitelem několika desítek bakalářských, diplomových a doktorských prací. Pod jeho vedením obhájilo svou doktorskou dizertační práci celkem pět studentů.

Ve své výzkumné praxi se Tomáš Kučera věnuje především modelování a prognózování populačních struktur. Jeho publikační činnost zahrnuje přes sedm desítek původních statí nebo kapitol v monografiích, a dalších více než osmdesát prognostických výstupů zaměřených převážně na prognózy vývoje obyvatelstva na lokální a regionální úrovni v podmínkách České republiky. Jako expert se aktivně účastnil a zúčastňuje činnosti několika odborných komisí, které vznikly na půdě Ministerstva práce a sociálních věcí ČR a Ministerstva zdravotnictví ČR. Jako příklad uvedme tzv. Potůčkovu důchodovou komisi, pro kterou jako autor či spoluautor připravil zásadní podklady týkající se očekávaného populačního vývoje, včetně návrhu kontrolního mechanismu nastavení hranice

důchodového věku ve vazbě na změnu naděje dožití známé jako „čtvrtina života prožitého v důchodu“. Do jeho odborného portfolia můžeme zařadit řešitelství a spoluřešitelství více než deseti českých a zahraničních projektů i aktivní účast na mnoha seminářích a konferencích. Je nebo byl členem několika odborných společností: České demografické společnosti, České geografické společnosti, European Association for Population Studies, International Union for Scientific Study of Population, Population Association of America, European Society for Human Reproduction and Embryology, Association of Kazakhstan Demographers a European Society for Central Asian Studies.

Jubilant je také znám jako neúnavný organizátor a koordinátor mezinárodních odborných aktivit (vzdělávací a výzkumné projekty, projekty rozvojové spolupráce, konference a odborné výměny). Za všechny vzpomeňme například konferenci EAPS o stárnutí v létě 1989 – první mezinárodní demografickou akci, které se u nás účastnili také demografové ze západních zemí, či první a doposud jedinou vrcholnou geografickou konferenci pořádanou v Česku – Regionální konferenci Mezinárodní geografické unie (IGU) v roce 1994. Nezmínit pak nelze ani sérii deseti mezinárodních letních škol demografie a geodemografie, které organizoval spolu s prof. Pavlíkem v období let 1989

až 1999, a prostřednictvím kterých albertovská demografie svého času vešla v povědomí demografů a populačních geografů nejen v Evropě, ale i v řadě dalších částí světa.

Tomáš Kučera šíří dobré jméno české a albertovské demografie a demogeografie i za hranicemi naší země z pozice přednášejícího nebo mezinárodního konzultanta v oblasti populačního vývoje (věda, výzkum, vzdělávání, tvorba populačních strategií) prostřednictvím mezinárodních institucí (UNFPA, UNDP, EBRD, International Institute on Ageing – UN Malta), vládních organizací i konzultačních společností v regionu Východní Evropy a Střední Asie (Ázerbájdžán, Albánie, Bělorusko, Kazachstán, Kosovo, Kyrgyzstán, Moldavsko, Rusko, Tádžikistán, Turkmenistán a Uzbekistán), ale i dalších zemí (Egypt, Itálie a Malta).

K osobnosti jubilanta patří nejen vysoké pracovní nasazení a odbornost, ale i vstřícnost a tolerance. Je vždy připraven poskytnout radu a pomoc mladším kolegům, kterým předává své nemalé vědecké, pedagogické i organizační zkušenosti.

Za sebe, redakční radu a kolegy mu přeji co nejvyšší naději dožití v dobrém zdravotním stavu a hodně dalších úspěchů v odborné činnosti a spokojenost v osobním životě.

Boris Burcin